

פסקי תשובות אורח חיים סימן תרכט אות ט – מעמיד סכך בדבר המקבל טומאה

שם: וכן העתיקו כמה אחרונים לדינא דלכתחילה יש ליזהר שלא להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אכן בדיעבד או שאין לו שאר דברים קיימים דמותר להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה. ואנו⁵⁵ נוהגים כדברי הראשונים המחמירים שלא להעמיד הסכך על דבר המקבל טומאה (וכנתבאר לעיל אות ז').

והנה החזו"א (או"ח סימן קמ"ג סק"ב) מחדש עפ"י דברי הראשונים (הרמב"ן, הר"ן והריטב"א סוכה כ"א ב) שכל שיש במבנה הסוכה דברים הפסולים לסכך משום שמקבלים טומאה, ובלעדס לא היה הסכך עומד על מעמדו, יש בו משום 'מעמיד על דבר המקבל טומאה', ואף על פי שבמציאות הסכך נשען על קורות עץ הכשרות לסכך, ואפילו⁵⁶ אם קורות אלו נשענים על דברים אחרים הכשרים לסכך ואחרים באחרים הכשרים לסכך וכו' אם בסופו של דבר עמידת מבנה הסוכה הוא מחמת ברגים או מסמרים ושאר דברים המקבלים טומאה, יש בזה משום איסור מעמיד.

ולכן, כותב החזו"א, כי לכתחילה⁵⁷ אין לקבוע את הקורות שעליהם נשען הסכך במסמרים⁵⁸ או ברגים, ואפילו אם הקורות קבועים על הדפנות ללא ברגים, אם הדפנות לא היו מחזיקים עמידתם ללא ברגים ומסמרים יש משום איסור 'מעמיד' על הסכך.

ולכן, לשיטת החזו"א, אין אפשרות לעשות סוכה כשירה ללא חשש מעמיד אלא באופנים דלהלן: א. שיעמיד⁵⁹ ארבע קורות תחובות⁶⁰ בקרקע בחוזק, ועליהם ארבע כלונסאות התחובות בקורות ע"י חריצים מפולשים מעבר אל עבר (ולא⁶¹ בנקבים בעלי בית קיבול שגורמים שהעץ יקבל טומאה), וללא מסמרים או ברגים, ועליהם מניח הסכך, ושוב יכול⁶² להעמיד דפנות אף ע"י מסמרים וברגים. ב. ע"י מסמרים⁶³ וברגים של עץ שאינם מקבלים טומאה, לפי שהם פשוטי כלי עץ, ואף שתחבים אותם לתוך בית קיבול בקרשים ובקורות מעמידי הסכך, אין⁶⁴ בהם פסול קבלת טומאה, חדא משום שהוא כלי העשוי לנחת, ועוד משום שעשוי לשמש עם הקרקע. ג. להעמיד⁶⁵ הסכך או את הקורות מחזיקי הסכך על גבי כותל של אבנים או קיר בטון, עמודי בטון וכדו'. ד. להעמיד את קורות הסוכה ודפנות הסוכה ע"י חבלים⁶⁶ מפשתן או כותנה, ולא ע"י מסמרים או ברגים.

⁵⁵ . חזו"א סי' קמ"ג סק"ב, שו"ת מנח"י שם.

⁵⁶ . כ"ה עפ"י החזו"א שם, וכן מבוארים דבריו בקהלות יעקב (סוכה סי' כ"ו), שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' מ"ז.

⁵⁷ . דהא כל דין ד'מעמיד' אינו אלא חומרא ולא מעיקר הדין, וכדלעיל אות ז'.

⁵⁸ . אבל בד"ק לית לן בה, כיון שאינו עושה הקורה לדין מקבל טומאה, וכדלקמיה לענין מלט וגבס וכיוצא"ז, אבל הסכך עצמו לדברי הכל יש לימנע מלהדביקו בדבק משום גזירת תקרה, כדלקמיה הערה 83.

⁵⁹ . סי' הסוכה השלם מילואים לפ"ט אות ס"ח.

⁶⁰ . ומותר לחזק אחיזתם בקרקע ע"י מלט, גבס וכדו' וכדלהלן, דאין בזה משום דברים המק"ט.

⁶¹ . כ"כ בסי' הנ"ל, ומיהו להלן בהמשך הדברים מובא בשמו של החזו"א שלא החמיר בקורות שיש להם בית קיבול.

⁶² . כדלהלן בהמשך הדברים.

⁶³ . סי' הסוכה שם בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א שכן היה מורה החזו"א זצ"ל.

⁶⁴ . שם בשם החזו"א, וכ"ה באורחות רבנו ח"ב עמ' רי"ד בשמו שקורות הנכנסים אחד לתוך בית קיבול של השני אין בזה משום מקבל טומאה, עפ"י הטעמים המבוארים.

⁶⁵ . כדלעיל אות ח'.

⁶⁶ . כי הם גידולי קרקע ופסולם משום דלא מיחזי כגידולי קרקע ובה לא גזרינן 'מעמיד דמעמיד', וכדלהלן. ועיין לעיל הערה

ודע, כי⁶⁷ באם הסוכה עומדת על מעמדה ללא עזרת דברים המקבלים טומאה, וכתבאר, ולא תפול ותתפרק ברוח⁶⁸ מצויה אשר מנשבת שם, מותר לחזקה ולהעמידה ביתר שאת⁶⁹ בעזרת שאר דברים אפילו מקבלים טומאה כגון ברגים, מסמרים, קורות ברזל, וכן לקשור הסוכה לעמודי ברזל ולסורגי מרפסת וכיוצב"ז כדי שלא תפול ע"י טלטול בני אדם או רוח שאינה מצויה.

וכל זה לשיטת החזו"א, אבל שאר⁷⁰ גדולי הדורות לא חששו לחומרא זאת, והיו מעמידים הסכך על קורות המחוברים לסוכה⁷¹ במסמרים ועל קורות הקבועים בדפנות העומדים בעזרת ברגים ושאר דברים המקבלים טומאה, וכפי המפורש בדברי המג"א ושו"ע הרב, הגר"א וחיי אדם, ערוה"ש והמשנה ברורה שאין בזה חשש כלל.

ואף⁷² החזו"א לא החמיר ב'מעמיד דמעמיד' אלא בדבר הפסול לסכך משום שמקבל טומאה (אף מדרבנן), או בפסולי סכך מן התורה, כמחובר או דבר שאינו גידולי קרקע, אבל בפסולי סכך מדרבנן, כגון נסרים רחבים ד' דפסולים משום גזירת תקרה, או חבלים של פשתן (שלא עברו תהליך שזירה) שפסולים משום שלא מיחזי כגידולי קרקע, אין לאסור.

⁶⁷ חזו"א שם וכלשונו "מיהו דווקא אם הכלונסאות אין נסמכים על הכותל אלא המסמר משלבו אל הכותל, אבל אם הכלונס נסמך אל הכותל, ומחזקו במסמר שלא ישמט ממקומו בשעת עריכת הסכך עליו לית לן בה, כיון שעומד בלא המסמר", ועיין בקהלות יעקב (שם סי' י"ז) שנסתפק אם הסכך צד אחד נמוך מהשני וכדי לישרו מניח דבר המק"ט והסכך עליו אם פוסל, דהרי מבלי זה ג"כ היה עומד הסכך, עיין שם.

⁶⁸ . ואף אם עומדת הסוכה במקום המוקף חומות גבוהות שאין כלל רוח שם, צריך לשער אילו היתה עומדת במקום פתוח האם היתה עומדת על מעמדה ברוח מצויה המנשבת באיזור ההוא, וכדלעיל סי' תרכ"ח אות ב' (ועיין לקמן הערה 82, וישל"ע אם גם לענין חומרת החזו"א לענין מעמיד דמעמיד נאמר זאת, שבשעה שרוח סערה מנשבת ואלולא מחזיקי הסכך המק"ט לא היתה הסוכה עומדת אם הסוכה פסולה בשעה זו), אמנם כבר נתבאר לקמן סי' תר"ל הערה 96 שהחזו"א היקל גם כשמוגנת ע"י חומות.

⁶⁹ . ובס' חוט שני פ"ה סק"ב דמ"מ צריך קודם להעמיד הסוכה ע"י דברים כשרים, ואח"כ יכול להוסיף אם ירצה, דאם מקדים את עמידת הסוכה ע"י דברים האסורים, לא יועיל מה שמוסיף אח"כ דברים הכשרים להעמיד בהם.

⁷⁰ . שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' רכ"א שכן המנהג עפ"י הראשונים והאחרונים לא לחשוש לזה, מועדים וזמנים ח"א סי' פ"ב שמנהג בכל תפוצות ישראל להקל בזה, והוסיף לכתוב בחלק ח' על הסי' הנ"ל דכמו"כ אצל הגר"י מבריסק זצ"ל היו מסמרים שהחזיקו את דפנות הסוכה והם היו המעמידים של הסכך, סי' אבן ישראל להגר"י פישר זצ"ל על הרמב"ם פ"ד מהל' סוכה ה"ט, וע"ע אורחות רבנו (שם) שסוכתו של גאב"ד טשיבין זצ"ל היתה עם מעמיד דמעמיד המק"ט, ובתשובה לשאלה אמר הגאון הנ"ל שנוהג כן עפ"י אבותיו שלא הקפידו על כך, וע"ע קובץ תשובות להגר"י אלישיב זצ"ל ח"ד סי' פ"א, שו"ת דבר יהושע ח"ב סי' צ"ז, שו"ת שבט הלוי ח"ז סי' ס', שו"ת יבי"א ח"י סי' מ"ו.

⁷¹ . ועיין בקהלות יעקב (סוכה סי' י"ח) שמפרש שגם המג"א ודעימיה יודו בזה להחמיר, כי הקורה ג"כ נידון כסכך עצמו, ואם מעמידו בדבר המקבל טומאה פסול שמא יבואו להכשיר את גוף הסכך בדבר המקבל טומאה, והמג"א ודעימיה מכשירים דווקא בכלונסאות העומדות עם הדפנות (באותו קו רוחב) ומחוברים במסמרים (והסכך נשען עליהם), דאז אין הם מאהילים על הסוכה ואין הם חלק מהסכך, עכתו"ד, אמנם באחרונים הנ"ל הערה 69 מבואר שלא נהגו לאסור בכל ענין, ואכן דברי הקהלות יעקב צ"ע, דלו יהי שקורה זו דינה כסכך פסול משום שהועמדה בדבר המק"ט, וכי היכן מצינו שסכך פסול יפסול בפחות מג"ט רוחב, ואת"ל דמ"מ הסכך הכשר הנסמך על קורה זו לאו בהכשר הוא משום שקורה זו דינה כסכך פסול, ובאמת כ"כ החזו"א סי' קמ"ג אות ב', מ"מ הלא פסול הקורה הזו אינה אלא מדרבנן, וכבר כתבנו (לעיל הערה 42) שלרוה"פ אין פסול במעמיד על סכך הפסול מדרבנן (ולא משום מק"ט), וע"ע לעיל הערה 19, ושו"ר אריכות דברים בזה בס' דברות מנחם (הלכות סוכה סי' ג'), ומסקנתו שודאי יש לכו"ע מקום גדול להחמיר אם האמצעי הזה שעליו נשען הסוכה ג"כ מאהיל בתוך הסוכה והוא עומד ע"י דברים המק"ט.

⁷² . שו"ת בצל החכמה ח"ה סי' מ"ג, מועדים וזמנים שם.